

GLASILO
SLOVEN-
SKEGA
PLANIN-
SKEGA
DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

XVII.
LETNIK
□
1911
□
ŠTEV. 7

Jungfrau in še marsikaj.

Janko Mlakar.

(Dalje.)

4. Usodni spanec.

Najpripravnejši prehod iz Engelberga v Meiringen je Jochpass. Pot je dolga kakih deset ur. Kdor ima torej na razpolago dva dni, stori najpametneje, da stopi mimogrede na Titlis. Toda, ako hočeš biti še isti večer v Meiringenu, ne smeš z vrha nazaj v hotel Hess, marveč jo moraš udariti naravnost na Jochpass.

Tako sva tudi midva storila. Naveževa se zopet na vrh in jo mahneva po strmem ledeniku navzdol naravnost proti jugozahodu. Toda kmalu zapustiva gladka tla ter kreneva v strmo skalovje. Ker so stopi jako dobri in zanesljivi, plezava kaj urno navzdol; nekatera nevarnejša mesta so še precej dobro zavarovana s klini in vrvmi. Naposled prideva čez moker skok zopet na ledenik. Ker je bil pokrit z mehkim snegom in ravno prav strm, sva se popeljala prijetno do tja, kjer se zavije proti Jochstocku. Nato greva zopet v skale in prideva na stezo, ki se vije polagoma navzgor proti Jochpassu. Pri bistrem studencu na zeleni trati se vstaviva in se vdava zaslužnemu „dolce far niente“. Celu uro sva lenarila in se grela na solncu; zato sva se pa tudi pozneje v hudem dežju pokorila.

Ko prideva namreč na Jochpas (2215 m), se je bilo prepreglo nebo s temnimi oblaki, in začelo je liti, kakor zna le v planinah. Mahala sva jo sicer precej urno navzdol, toda vkljub temu nama je že kapljalo od plaščev, preden sva prišla na Engstlensko planino (1839 m). Tu naju je vabil lep hotel pod svojo varno streho; toda nisva se odzvala vabilu. Za to sva imela več vzrokov. Najprej je dež začel nekoliko ponehavati, potem tudi elegantni hoteli, kakor je „Kur-

haus Engstlenalp“, niso prava pribežališča za premočene hribolazce, in slednjič sva hotela biti na vsak način še isti dan v Meiringenu. Mokrima, kakor sva bila, nama pač dež ni mogel več škodovati.

Korakala sva torej urno po lepi ježni poti navzdol ob Engstlenskem potoku in sva bila prav dobre volje navzlic dežju, ki je naju zvesto spremljal. Samo to nama je bilo žal, da nisva imela od poti užitka, kakor ga nudi v lepem vremenu.

„Engstlenalp“ je namreč pravi biser med Švicarskimi planinami. Obdana krog in krog od nebotičnih gora nudi človeku, ki išče miru in počitka, vse, kar mu poželi srce. Pisana krasota sočnih pašnikov, krasni gozdovi temnih limb, šumeči vodopadi, zeleno Engstlensko jezero, pogled na Titlisove ledenike in velikane Bernskih Alp, vse to privabi vsako leto na stotine tujcev v velike prostore „Kurhausa“.

Midva seveda sva o teh krasotah samo brala, videla jih pa nisva. Oblaki so lezli vedno nižje, in zdelo se nama je, kakor da plavava v mokri megli, ki se je vlegla v samotno Gentsko dolino. Lojze je bil izprva jako zgovoren in me je vedno opozarjal na neštetilne vodopade, ki močijo silne stene mogočne Gadmer Flüh (2972 m); naposled mu je pa vsa lepota postala vendarle malo premokra. Začel je pošiljati temne poglede tja doli v dno doline, pričakujoč, da se dvigne mokro zagrinjalo radodarnih oblakov in se prikaže ledena krasota raznih „Aarhornov“. Jaz sem mu pri tem delu kaj vrsto pomagal; toda tisto popoldne je bil najin trud brezuspešen.

Vztrajni dež nama je sčasoma dobro voljo skoraj do cela izpral; sploh je pa ta imel prvo besedo, zato sva midva molčala. Edino le takrat, ko sva hitela po strmem gozdu v Mühlestal, sva ta molk nekoliko pretrgala. Po triurni mokri hoji sva prišla namreč do znamenitega spoznanja, da take vrste moča ne spada med obvezanosti slovenskega hribolazca. To mnenje sva potem zaupala drug drugemu in sva se veselila, ker sva bila vendar enkrat enakih mislij.

Iz gozda stopiva na cesto, ki vodi čez Sustensko sedlo (2262 m) v Wassen ob Gotthardski železnici. Urno jo mahava naprej, da bi prišla kmalu pod streho, a dež je lil vedno bolj, kakor bi se bil bal, da bi mu ne ušla zadosti mokra v Meiringen. Zato sva se ustavila že eno uro poprej v vasi Innertkirchen, ki leži ravno ob vhodu v Haslital. V priprosti gostilni gorskega vodnika Aleksandra Tännlerja sva bila še precej dobro postrežena.

Drugo jutro sva bila kaj prijetno iznenadena. Bilo je namreč najkrasnejše vreme, kakršno se more narediti le po hudih nalivih. Zato sva jo kaj židane volje mahala proti Meiringenu. Hodila pa

nisva po široki cesti, marveč sva si izbrala bližnjico skozi divje tesni reke Aar. Spoznala sva pa pri tej priliki, da v Švici niso bližnjice tako po ceni, kakor pri nas. Zakaj, takoj pri vhodu v tesni sta se poslovila od naju dva franka in sta se preselila v usnjato torbo blagajničarice, ki tu preži na popotnike.

Tesni zaslužijo po vsej pravici svoje ime. Na nekaterih mestih so namreč tako tesne, da se komaj zrineseš med stenama. Ljubitelj mokrih in mračnih sotesk obhaja tu lahko svoje orgije. Vsega je namreč več ko zadosti; vodopadov, bobnjenja, strmih sten, le solnčne svetlobe primanjkuje, ker se tuintam, zlasti na koncu tesnij, stene na vrhu skoraj dotikajo. Nadomeščajo jo električne žarnice.

Akoravno so tesni zares krasne, sva bila vkljub temu vesela, ko sva prišla na prosto, kjer naju je pozdravilo solnce s svojimi toplini žarki. Zeleni Hasli dol, ki v njem leži mični Meiringen s svojimi hoteli in vilami, se je kar kopal v tem svetlobnem morju, in mogočni Wellhorn (3196 m), njegov zvesti čuvaj, se je blesketal, kakor bi bil iz samega srebra. Lahkih korakov in veselega srca jo mahneva po strmi bližnjici — široko cesto sva pustila „hribolazcem“, ki se na ledenike vozijo v kočijah — proti Reichenbachovim vodopadom, ki mimo njih vodi pot čez Veliko Scheidegg v Grindelwald.

Visoko gori v ledenih poljanah mrkega Wetterhorna ima svojo zibel razposajeni Reichenbach. V začetku je še precej miren, v kolikor more mirno potovati v svet dete, rojeno v gorski prostosti. Toda čim bolj se bliža Haslijski dolini, tem nemirnejši je njegov tek. Ko pa zapusti za seboj malo selišče Zwirgi in zagleda globoko pod seboj mogočno Aar, se vrže čez strmo steno v drznih skokih naravnost v dolino, kjer se takoj združi z valovi penec se Aare. Ti skoki so pač najlepši izmed vodopadov, kar jih je v Alpah. Zlasti zgornjega se človek skoraj ne more nagledati. Na tisoče turistov jih pride občudovat, a ne peš, marveč po železnici, ki je izpeljana iz doline do zgornjega vodopada. Da se odpočijejo od napornega sedenja in občudovanja, so jim postavili postrežljivi Švicarji na vrhu tudi udoben hotel.

Ker se midva nisva trudila po železnici, sva se ognila hotela in šla po lepi cesti naprej proti Scheideggi. Pri selu Willigen se cesta cepi. Na levo prideš čez Grimsel v Rodanovo kraljestvo, na desno pa na Scheidegg. Cesta se vije ob Reichenbachu višje in višje, in kmalu se nama začno odgrinjati bližnji sosedje dražestne Jungfraue.

Poleg Wellhorna se prikaže Wetterhorn (3703 m), za njim Rosenhorn (3272 m) in za zadnjim ovinkom zagledava na temnomodrem obzoru z bliščečim ledom obrobjeni vrh mogočnega Eigerja (3975 m).

Na lepi trati Gchwandenmad (1298 m) se ustaviva, da se malo odpočijeva po nepretrgani triurni poti. Nahrbtnik sede na klop, cepina se vpičita v tla, midva se pa položiva na mehko travo ter zreva v krasni planinski svet, ki je bil razgrnjen pred nama. Takoj onstran potoka stoje že prve smreke temnega gozda, ki se razprostira daleč gori noter do kraljestva večnega snega in ledu. Nad njim se pa blišči v zelenosvetlih barvah silno ledovje strahovito razpokanega ledenika Rosenlani, ki se iz neizmernih ledenih planot zaganja v drznih skokih skoraj v dno doline. Na obeh straneh in v vzadju pa stoje v večni jed vkovani vrhovi Wetterhornskega in Rosenhornskega pogorja. Tihoto tega rajsko lepega kraja prekine le tuintam grmenje ledenih plazov, ki so jih trgali vroči solučni žarki v strmih lediščih, in pa krotko šumljanje Reichenbacha. Njegovi bistri valovi so naju naposled zvabili z mehkega ležišča. Hitro vrževa težke črevlje z nog in si privoščiva krasno kopel. Vsa poživljena hitiva nato naprej proti jugozapadni strani, proti divnemu kraljestvu ledene Device.

Pot postaja vedno zanimivejša. Za vsakim ovinkom se nama prikazujejo novi velikani, in Eigerjev greben se je dvigal vedno bolj proti sinjim višavam, kakor bi bil rastel iz tal. Ko pa prideva po lepi Alpiglenski planini na Veliko Scheidegg (1961 m), odpre se nama naenkrat pogled na zeleni Grindelwaldski kotel in velikane, ki ga obdajajo. Krasni razgled je za Švicarje glavnica, ki jim nosi lepe obresti. Postavili so namreč na širokem sedlu hotel, ki je ob lepih dneh poln trudnih in žejnih turistov. Lojze se je takoj zatekel na senčnato verando, ker se mu je zahotelo črne kave; jaz sem jo pa mahnil kar naravnost navzdol proti Grindelwaldu. V lepem vremenu sem namreč hud sovražnik vseh hotelov, ki samo kaze krasoto narave; v snegu in dežju je seveda tudi meni vsaka streha dobro došla, samo da ne pušča.

Korakam torej po lepi jahalni poti naprej bolj polagoma, da bi me Lojze lažje došel; kar se domislím, da bi tudi meni kratek odpočitek ne utegnil škodovati. Zato krenem nekoliko od poti v stran ter ležem v mehko travo. Solnce je tako prijetno pripekalo, da se mi je naenkrat posušil ves pot, Znano je pa, in to zlasti onim, ki imajo s šolo kaj opraviti, da solnčna gorkota vpliva tudi jako pospeševalno na lenobo. Žal, da nisem računil s tem naravnim zakonom, ki tudi pri meni ni delal izjeme.

Vrhovi so namreč sčasoma, menda vsled mojega občudovanja, kar oživeli. Najprej se mi je začel Wetterhorn vrteti pred očmi, dokler ni izginil nekje v daljavi, nato se je poslovil Eiger in jo je potegníl

za svojim sosedom. Naposled je nekaka megla zajela tudi ostale gore ter jih odmaknila mojemu pogledu. Ko ni bilo ničesar več videti, zatisnil sem oči in — zaspal.

Pač, nekaj bi bil lahko videl, kar bi me bilo tudi zanimalo. Mimo mene jo je namreč pribasal Lojze ter se je jezil malodane na glas, ker sem mu tako daleč naprej ušel, da me niti več zagledati ni mogel. Koliko časa sem spal, ne vem, ker sem bil pozabil pogledati na uro, preden sem zadremal. Ko se prebudim, poležim še nekoliko in čakam, kdaj priroma Lojze od hotela sem. Ker ga ni bilo od nikoder, sem postal skoraj malo nevoljen. Vstanem torej in grem gledat pred hotel, če se je že napil kave. Ko ga pa nikjer ne zagledam, spoznam takoj, koliko je bila ura.

Uberem jo torej urno navzdol in kmalu zagledam daleč pred seboj — Lojzeta, ki je dirjal za menoj. Hitel je na vso moč in se je posluževal vseh mogočih bližnjic, da bi me čim preje dohitel. Tudi jaz sem nekaj časa letel za njim, toda spoznal sem kmalu, da ga ne dohitim. Kajti bil je že predaleč pred menoj. Sploh sem pa tako vedel, da me počaka v Grindelwaldu. Pustil sem torej tisto brez-uspešno dirjanje; da bi se pa ne bil poslužil ene ali druge bližnjice, tako zelo se seveda nisem mogel premagati. In ena teh bližnjic me je združila s tovarišem, še preden sem došel v Grindelwald.

Lojze je bil namreč izgubil v naglici na neki bližnjici vrv in dereze. Prva posledica te izgube je bila, da je še „lažje“ dirjal za menoj. Sčasoma se mu je pa ta lahkota začela dozdevati nekako sumljiva. Potipal je nahrbtnik ter spoznal v svoje ne preveč prijetno presenečenje, da se je bistveni del veleturistovske óprave poslovil. Kazalo mu seveda ni drugega, kakor obrniti se in pogledati za izgubljenim blagom. Da bo gotovo tako storil in mi prišel naproti, sem tudi jaz takoj spoznal, ko sem našel na neki strmi bližnjici njegovo vrv in dereze. Ta najdba mi je bila porok, da ne bom več sam potoval v Grindelwald.

In res sva se kmalu potem sešla in tako drug drugega dohitela. Kaj sva se pri tem sestanku pomenila, ne smem povedati, ker je to strogo zaupna, le najina stvar.

Zvečer sva bila nato v Grindelwaldu kaj dobre volje. In kako tudi ne: ko sva pa počivala na odprti verandi hotela „National“, gledala na ledene vrhove, ki so žareli v žarkih tonečega solnca, ter si gasila žejo s pristnim Monakovskim pivom. (Dalje prih.)

Soteska Dovršnik.

Lansko leto se je otvorila s primerno slavnostjo soteska Dovršnik, tik vasi Hrušice pri Jesenicah na Gorenjskem. Da se je ta naravna lepota Gorenjske otvorila tujskemu prometu, zato ima v prvi vrsti zaslugo društvo za pridobitev tujcev na Jesenicah z delavnim načelnikom, gosp. Mihaelom Salbergerjem ter z odbornikom g. Franjem Krivicem iz Jesenic, ki je težavno in tudi nevarno delo mojstrsko vodil in v najkrajšem času izgotovil. Ta soteska se sicer z Vintgarjem zaradi množine vode ne more staviti v eno vrsto, vendar pa lahko tekmuje z marsikaterimi lepotami Gorenjske in zasluži, da si jo vsakdo ogleda.

Šest minut namreč od postajališča Hrušice, na progi Ljubljana-Trbiž, tik pod lepo vilo „Jasno Selo“, ki je priljubljeno letovišče, dospješ po mični poti do soteske Dovršnik. Od začetka kake $\frac{1}{4}$ ure te pelje lepo izpeljana vožna pot tik zraven gorskega potoka Dovršnik do vodne naprave državne železnice. Na videz zapira potniku tu velikanska stena vsako nadaljno pot. Iz velike razpoke pada Dovršnik čez skale in povzroča svoj prvi slap. Tu se začne težavno delo gori omenjenega društva; deloma po lestvicah, deloma po izklesani stezi se dospe k drugemu, zelo zanimivemu slapu. Od tod naprej so na velikanski skali izdolbljene stopnice, po katerih se pride čez mostiče v zgornji, divjeromantični del soteske. Od mostiča se ti odpre krasen in veličasten pogled na tretji in četrti slap, nad katerima so nakopičene velikanske, mestoma čez 100 m visoke peči. Po stezi se pride čez mostiče po galerijah na vrh četrtega slapa, kjer se turistu nudi pogled na peti slap in od tam se pride po lepo izpeljani stezi do šestega, najvišjega slapa; ta je posebno pri veliki vodi zato zanimiv, ker se voda čez skale razprši in povzroči pajčelovni pad. — Na levi strani tega vodopada vidi turist velikanske, čez 200 m visoke kamnite stene, kjer še divje koze kraljujejo. Pri tem vodopadu je konec soteske.

V $1\frac{1}{2}$ uri si lahko vso sotesko ogledaš in prideš zopet na postajališče Hrušica. Posebno se priporoča si sotesko ogledati po kakem deževju. Veličastna okolica s svežim gorskim zrakom, mir, ki vlada v tej soteski, vpliva blagodejno na živce izletnika. Da postane soteska dostopna tudi hribolazcem, ki posečajo Golico ali Rožčico, je društvo za pridobitev tujcev na Jesenicah od šestega slapa napravilo sicer strmo stezo na gozdno pot, katera vodi čez Rovte in Hrušiški planinski stan na Golico in Rožčico. Posebno se hribolazcem priporoča,

da se povračajo z Golice namesto zopet čez vas Planino na Jesenice, rajši čez Jekelj v smeri Jeseniške in Hrušiške planine na Hrušiške Rovte. To pot je Slov. Plan. Društvo itak zaznamovalo v sotesko Dovršnik.

Kaninska in Mangrtska skupina.

(S 7 obrisi na prilogi.) — Dr. Henrik Tuma.

c) Vršič (1919 m).

Iz loga se vidi pečnata bela špica nad Predelom. To je Predelski Vršič. Dati mora lep pregled Jérebice, Loške Stene in lanca od Predelske Glave gori do Mangarta! Odrinila sva 9. avgusta z Voznikom malo po štirih iz Gornjega Loga po bližnjici čez Korita nad Predelico. Z državne ceste na mostu čez Mangrtski Potok sva si pregledala Jérebico in gozdnate glave pod njo. (Slika 8: Jérebica izpod Predela.) Iz debra Predelice se dviga severni odraslek Vučeve Gore, ki se imenuje Kamen. V Lechnerjevem zemljevidu je pisana Lučna Gora za vrh 1512 m. Poizvedoval sem natančno po Logu po pravem imenu, ali čul sem le Učeva Gora ali Vučeva Gora. O Lučni Gori ni hotel nikdo ničesar vedeti. Glava na desno od Kamna je Ruševa Glava (1512 m). Vučeva Gora se pravzaprav imenuje le vzhodno pobočje Ruševe Glave nad Logom od Predelice pa do Globokega. — Med Kamnom in Ruševu Glavo je Škrbinica. Za Ruševu Glavo je Prédolina. Prédolina pomeni povsodi v zapadnih Alpah do globoko v Karnijo: Quertal. Ta veže grapo iz Predelice do Ruševe Glave gori in po oni strani grapo v Globoko doli. Na desno slede kosmate „Glave po Kotéh“ do 1561 m, tik zad je Nemška Glava (1596 m, Zottenkopf). Na desno za njo je prehod čez Poldné (1456 m), nad katerim se razgrinja kakor zelena streha na dve pleni Planja, naslanjajoča se na vstromljene stene Jérebice. Dobro se vidi vstop v kamin in pogled imaš tudi na Hochriegel.

Tik ob mostu in državne ceste čez Mangrtico na levo od steze, ki vede v Mangrtsko Planino, pelje pastirska stezica naravnost gori v redek bukov gozd. Do tod sva hodila iz Loga ravno uro. V drugi pičli uri se dospe vrh gozda „Nad Mostom“. Pred teboj leži lep dolič pod Vršičem, ki se imenuje v gorenjem delu med Visoko Špico in Vršičem do Škrbinice (1828 m) Sinji Dol. Sinji Dol je drnat

in ne prestrm. Strmejša je grapa pod njim, ki se imenuje Za Žlebom in nižje doli Žleb. Na Lechnerjevem zemljevidu je torej Sinji Dol prenizko vrisan.

Na rez Škrbinice sva stopila malo pred sedmo. Od tod na Vršič je 10 minut, po celem grebenu do ogleda na Log 15 minut. Pod Vršišem na Koroško stran je zelena Krnica, ki se zoži v grapo, katera vede v Vraški Potok (Torerbach). Ta pašnik spada pod Fužine nemške posesti. So pa še semintam slovenska imenovanja. Tako med Grosser Schober (1845 *m*) in Kleiner Schober (1851 *m*): prehod čez Sedelce (1488 *m*), pod Velikim Schobrom -- Kolja Jama. Na vzhodu pod Vršičem je zložno sedlo (Sattel) ali bolje prévala (Joch) „Nad Stožjem“, kar je prof. Gstirner samovoljno krstil Vršič-Sattel. Čez Stožje, katero sega od Mangrtskega Potoka do prevale, vede lahka pot v Krnico in v Vraški Potok in na levo tik pod Vršičem čez Vraško Sedlo v Rabelj. Vršič je skoraj 1 *km* dolg skalnat greben, ki vrhuje približno v sredi (1919 *m*). Čuklje slemena prepleta ruševje, ki hojo obtežuje.

Navpično pred teboj je razpoložena divja Loška Stena (Slika 9: pogled z Vršiča.) Lepo se z Vršiča pregledajo številni prehodi iz rebra Mangrtskega Potoka na Rabeljsko in Kranjsko stran. Z državne ceste, malo za staro Hermanovo trdnjavo se dviga Dolič proti Razóru s škrbino enakega imena, Grjuda ali Hrjuda, čez katero se pride v malo Krnico na Rabeljski strani. To imenovanje se nahaja na več krajih zahodnih Alp v oblikah Gorinda, Gorjuda, Hrjuda, Granda. Na podlagi stare prodajne listine je prof. Gstirner ugotovil, da izhaja iz slovenskega „ograda“, zavito v italijansko obliko. To kaže, da so bili prvotni naseljenci v teh krajih le Slovenci; prvi priseljenci med nje so bili Italijani, pričeni z 10. stoletjem. V Julijskih Alpah sploh ni nikakega sledu ne Latinskega ne Keltskega imenovanja razen par Rimskih taborišč, ki pa so se našla le v odprtih dolinah.

Drugi prehod je čez Sinji Dol in Škrbinico na levo od Vršiča, tretji od Mangrtske Planine čez Stožje na desno od njega. Vštric teče steza, ki pričinja malo nad Mangrtskim stanom skozi Drendolič pod Rušama gori do šije in po šiji proti zahodu, kjer se združi s stezo čez Stožje. V sklepu doline Mangrtskega Potoka vede steza po levem bregu Belega Potoka čez škrbino, katero je prof. Gstirner samovoljno imenoval Gamsenscharte. Slovenski se govori le: „gremo čez Beli Potok.“ Med Skalo in med Visoko Špico vede od nemške Mangrtske kočje steza čez Sedelce (2030 *m*) v Remšeniško dolino. Prof. Gstirner jo imenuje Römertalscharte. Za Malimi Špicami od Mangrtske kočje

pa doli v Suše (in der Lahn) pelje Jezik (Lahnscharte, 2072 m; pravijo: „v Jeziku po prodéh“). Med Malim Mangrtom in Travnikom je najvišja (2173 m) markirana pot do Klanških Jezer in v Rateče, nad jezerom se združi z ono po Jeziku doli.

Z Vršiča sva odstopila že pozno po desetih. Pod njim me je počakal Voznik v Škrbinici, dočim sem jaz preplezal še obadva Grintavca. Pod Škrbinico na Koroški strani stoji izrazita čuklja, okoli katere se na levo krene čez sedlo Vraške Planinice in doli do planine. Od planine v Rabelj je uro hoda, izprva po pašnikih pod planino, potem pa po strmi gozdni stezi na levo ob Rabeljski Glavi (1282 m) doli, imajoč na levi strani Fallbach, ki tvori v dolnjem delu vodopad, viden z državne ceste.

(Slika 10: pogled na Predelske Vršiče do Vel. Mangarta z Briceljka nad Loško Steno.)

č) Veliki Vrh (Rombon, 2208 m) po severni steni.

Veliki Vrh je od Loga prosta, lepa piramida. Iz Loga je najlepši pogled na Severno Jérebico in severni Veliki Vrh, in odtod se zdita obadva vrhova nepristopna. Veliki Vrh zatvarja južno ozadje Loške Doline. Navadni, lahki pristop na Veliki Vrh je iz Bovca, odkoder je markirana pot S. P. D. čez planino Goričico (gl. Pl. Vestnik iz l. 1905). Po severni steni pohajajo le, in še to prav redkokdaj, lovci za divjimi kozami ali pa kozarji, kadar jim zaide kaka koza iz Možnice previsoko gori.

12. avgusta sva odrinila z Voznikom ob 1/2 5. uri zjutraj iz Spodnjega Loga po navadni stezi čez Melj v Možniško sirarno do 5.45. Za sirarno se izteka široka prodovita grapa izpod Velikega Vrha. Ob tej grapi se zavije na levo od steze čez Korita, potem prek snežnega plazu v grapi v strmo gredasto pečino na nje desnem bregu, pristopno po komaj dlan širokih, zelo ekspaniranih laščicah. Prehajaje z grede na gredo se pride v četrto ure k razoru v steni, podobnemu skalnatim dverim, ki se imenuje Prebita Jama. Po formaciji ni pravilno okno, marveč je moralo nastati le tako, da se je v režo pečine zagvozдила prečna skala, padla od zgoraj.

Onkraj Prebite Jame se hodi lahko po gozdu do Brd. Vrh Brd sva se malce odpočila. Navezal sem krotice ter sva pripravila vrv. Poleg Brd so bele, široke sesutine (Schutthang) „V Zaslapéh“, dobro vidne iz Loške doline. Konec njih se pričinja težji del ture, takoj po strmih ruševju in slečju 50 — 60° naklonine. Pristop nanje gre naravnost z Brd ali pa iz kota Zaslapov na desno gori. Pot vede

celo uro po strmih rušinah (Rasenschollen)* po rebri tik grape. Grapa se gubi skoraj navpično doli ter se v sklepu močno meli, zato ime „Nad Melmi“. Odtod naprej se stopa in leze previdno po rušastih prehodcih (Wandeln) do pečevja pod vrhom. Cela pot od Brd naprej je precej enakomerna in utrudljiva. Vsled hude strmine in mahastega kratkega drna je treba ves čas napetih stegen in skrajne previdnosti. Pod pečevjem postane svet nekoliko položnejši, ruša vsa razdrta in preplezana po plitvih grapicah in jarčkih, polnih drobnega grušča in pržine (Griessand). Tod so „Prodiči“. Ako lovci govore o poti po severni steni, pravijo: „Čez Prodiče“.

Beli Prodiči se dobro vidijo iz Loške Doline. Konec Prodičev se dviga severna sklepna stena lomljivega plastastega apnenca. Preobuti se je v plezalke, dasi gre za silo tudi v dobrih okovankah. Pleza se nekoliko na desno proti škrbini. V pičli uri se stoji na vrhu. (Slika 11). Ako se odbije počitek pol ure v Zaslapéh, je trajala tura ravno 4 ure 40 minut in je bolj utrudljiva nego huda. Vendar zahteva dobrega turista. Štejem, da sem pristop na Veliki Vrh po severni steni izvršil kot turist prvi. Užival sem krasen razgled na čistem vzduhu in dolgo se nisem mogel ločiti od vrha. (Slika 12: pogled z Velikega Vrha na skupino Jérebice.) Bila sva z Voznikom skoraj tri ure na vrhu, odšla sva šele ob polu eni in dospela v Bovec po tretji uri.

Veliki Vrh je lepa razgledna gora in žal, da jo turisti tako malo posečajo. Tura iz Bovca gori turistu res ne nudi nič posebnega, zato pa je tura iz Možnice jako interesantna in izvežbanemu turistu daje na sebi mnogo užitka. Ne poznam pa gore, odkoder bi se pregledale vzhodne Julijske Alpe tako nazorno kakor z Velikega Vrha. Na Veliki Vrh po severni steni je mogoče priti tudi nižje po dolini iz prve Možnice. Od Loga je dobro vidna široka grapa, ki se steza po sredi gori na levo pod vrh, do točke 1966 *m* Lechnerjevega zemljevida. Ta grapa se imenuje sredi Jama in na desno iz nje po rebri se vleče Zeleni Žleb naravnost do pod vrh. Težave so menda iste kakor z Brda. — Tura na Veliki Vrh se da izvesti tudi nasprotno iz Bovca po Goričici gori in po severni steni doli. Vsekako je za turo doli treba derez in vrvi. Med Jamo in Za Slapami je kosmata glava Kanja (1345 *m*). Na desnem pobočju ob Jami slede po vrsti glave Spodnje, Srednje in Gorenje Kanje (1495 *m* Lechnerjevega zemljevida). (Slika 13: pogled iz Loga na Veliki Vrh in Jerebico.)

* ruša = Rasen als Scholle, rušje, ruševje = Krummholz, ker raste po rušah, (der Rasen als Halm), rušina = Rasenstück, rúševina = das Krummgehölze.

d.) Bavha (1943 m).

Najbolj negotovo je imenovanje vrhov v ozadju Možnice. Zemljevid vojaško-geografskega zavoda 1:75.000 iz leta 1880 ima za točko 2355 Konfinspitze (M. Cermala), za 2340 Mogenza, brez kote na Italijanski meji — Italienische Kanzel, pod njo za 1960 Deutsche Kanzel, za 1964 Kleine Schlichtl, za 1895 Grosse Schlichtl. Pri tem je tudi naris napačen. Izdaja iz leta 1906 pa ima 2335 (= 2355) brez imena, za 2328 (= 2340) Konfinspitze, za 1943 Italienische Kanzel (= Deutsche Kanzel 1960), za 1642 Deutsche Kanzel, za 1938 (= 1964) Kleine Schlichtl. (Tridelna slika 13, ki ob enem kaže res preveliko nemarnost našega prvega geografskega zavoda.)

Tudi češki turisti, ki so se prvi bavili z nomenklaturo Kaninske skupine, imajo polno napačnih imen.

Da določim in razločim posamezne vrhove in imena, sem napravil svoj čas turo iz Bovca žez Veliki Vrh po celem robu nad Možnico do Črnelske Špice (2328 m), pozneje od Prevale na isto špico ter se napotil 16. avgusta 1909 z Voznikom okoli pete ure iz Spodnjega Loga čez Meli v Možnico do sirarne in odtod čez (druge) Meli v Korita in na Veliko Bavho. Od sirarne naprej bi se lahko hodilo ves čas po rebro, imenovanem Korita. Ker so le-ta na nekaterih krajih precej razdrta, se hodi raje ob desnem bregu, ki pa je tudi jako prhlo pečevje. Steza v njem je komaj vidna, ker se vedno manj rabi. Zavije približno na pol pota v strugo Korit.

Iz Korit nazaj se ima lep pregled vršičev in polic pod Velikim Vrhom in njegovim zahodnim robom. Točka 2105 je Vrh Polic, od nje doli je strma, komaj pristopna polica Veliko Ušje, ki odbada v plaz Prebite Jame. Točka 2038 so Turni, pod njimi Malo Ušje. Točka 1946 je Prišna Gora, pod njo polica Velike Prišne Gore, vzporedno Mala Prišna Gora. Točka 2018 je Vrh Ribežnov. Na Bovško stran se imenujejo police Ribežni in tako tudi na Možniško stran poševno doli: Veliki in Mali Ribežni. Vse te police so pristopne le divjim kozam. Za Ribežni se rob pretrga ter se odcepi proti Koritom v Klinkonovem Žlebu. Točka nad njim je Vrh Klinkonovega žleba 1972 m. Ime ima od posestnika Klinkona, kateremu sta se po pravljici zadavna ubila v žlebu dva konja. Rušasta položina (Lehne), ki je med Koriti in Črnelskim Špičkom, se imenuje Črnela. Ime je od temne ruše sredi belega produ okoli in okoli. „V Črneli“ imenujejo Bovški pastirji ves pašni prostor od Prišne Gore naprej do Črnelske Špice. Imenovanje vrha 2328 s Črnelo ali Črnalo je docela

izgrešeno in edino pravo: Črnelska Špica. Od Črnelske Špice proti Klintonovemu Žlebu od Bovške strani se vleče vršičast rob, katerega imenujejo Bovčani Črnelski Vršiči. Na Možniško stran proti Koritom izmed njih moli jako karakteristična pečnata glava, točka 2266, imenovana Črnelski Špiček ali kratko: Špičk. Konfinspitze je umetno ime. Mogenza je italijanska spačenka za Možnica, M. Cermala za Črnelo. Možnica pa velja le za dolino ob potoku enakegu imena, ki se izliva v Sočo in sega do sirarne in pričetka Korit. Višja nego Črnelska špica je točka 2335, katero imenujejo Goriški (t. j. iz Goričice) pastirji Hudi Vršič, zato ker je strmo pobočje drobnici jako nevarno in se je že več živine pobilo. Imenuje se pa splošno Vršič, in nato kaže tudi Furlansko ime, ki je prevod zanj, Jóvet (jof = špičast vrh, jovet = vršič). Rušati breg konec Korit ob točki 1699 *m* se imenuje Slovenski Brežič, na Koroško stran: Nemški Brežič.

Nad predelom (Scheide) Korit v razsohi od Črnelske Špice na sever proti Rabeljski dolini, koder se vleče Laško-avstrijska meja, je točka 1924 in na levem pobočju tega vrha je polica Laški Brežič. Češki turisti, ki so nekje slišali to imenovanje, so je prenesli za Deutsche in Italienische Kanzel. Brežiči so vsikdar strme police konec doline, nikdar vrhovi.

Na vrh slovenskega Brežiča sva prišla v treh urah. Krenila sva na levo proti Laškemu Brežiču. Svet se pod njim močno meli in je ves v grapah in melinah. Od Laškega Brežiča naprej, od 1924 *m* po razu, se pričenjajo gorostasne, izdolbljene in izjedene škraplje (Karen, Schratten). Hodil sem mnogo po Kranjskem in Istrskem Krasu, ki je škrapljast dovolj, ali tako globoko izjedeni, ostrih, oblih in najraznovrstnejših razlik škrapelj nisem videl nikjer. Do 6 *m* so globoke in imajo često rez oster ko sekira. Zopet drugod je plat skale kakor cizelovana, polna majhnih jarčičev in fantastičnih izritin. Med škrapljami raste zakrivljeno ruševje, tako da je prava muka plezati in plesati v krogu po takih skrutinah (Geschröffe). Rabila sva za kratko razdaljo od Slovenskega Brežiča pa do Velike Bavhe dobro uro!

Bavha je pomaknjena proti Neveji toliko, da se ima raz njo najlepši pregled na Nevejo, Rekljanico, Višensko in Kaninsko skupino. Pod Veliko Bavho doli po enako hudih škrapljah je Mala Bavha, ki ni kotirana. Tik nje na levo, na Laško stran je prigora Rubona (1865 *m*). Pod obema je nižja, gozdnata, zelena Italienische Kanzel, obrnjena proti zadnji Rabeljski dolini (brez kote). Za njo niti Slovenci niti Furlani nimajo imena. Zdi se kot vrh le iz doline, od zgoraj doli je hrbet. Vštric nje je enako visoka Deutsche Kanzel (1642 *m*) na desnem bregu grape, ki iz Korit vede v Rabeljsko Dolino.

V Neveji so imeli ravno velike vojaške vaje. Prav lično je bilo videti obsežno taborišče belih šotorov poleg Nevejske Koče. Vaje se je udeleževal očitno cel polk s topništvo. Dobro se je razločevalo gibanje posameznih oddelkov in z daljnogledom so se dali ločiti celo častniki od moštva. Vendar nisva bila dolgo na vrhu; čez tričetrt ure sva odstopila na Nemški Brežič nazaj, kajti čez škraplje ni mogoč odstop naravnost v grapo. Pod desnim pobočjem Bohinice (1938 *m*) vede slabo vidna steza na Deutsche Kanzel in odtod po strmem drnu v redkem gozdu v Schmalitzenlahn in v dolino Jezerskega Potoka. Na zeleni glavi Deutsche Kanzel je lovska utica Saškega kralja za lov na divje peteline. Raz njo je slikovit pogled na Rabeljsko Jezero, proti Neveji in na Višnjo Goro. — Od Slovenskega Brežiča do Deutsche Kanzel sva hodila tri četrti ure, v dolino pičlo uro, k jezeru sva prišla ob 12:40 ter stopila v krčmo na Predelu ob polu dveh. Bila je jako naporna tura, ali dosegel sem, kar sem iskal: prišel sem na čisto z nomenklaturo Moženskega kota.

e) Loška Stena.

Najkarakterističnejša za položaj Loga je Loška Stena. (Slika 10.) Skoraj v premi črti v smeri severovzhoda in na videz navpično se dviga na levem bregu Koritnice. Podnožje (Postament) tvorijo gozdnate predgore Petričevce (1236 *m*), Pologova Glava (1048 *m*) in Ruševa Glava (1606 *m*). Med Petričevcem in Pologom gre suha grapa Jame, med Pologom in med Ruševo Glavo Dolgi Plaz, za Ruševo Glavo pod steno je Pungrt. To ime so prenesli na vrh 2305 *m*, dasi od domačinov nikdo tako ne govori. Pungrt tudi Pamgart se tolmači kot spačenka nemškega Baumgarten in v Dolenjskem narečju se to da tudi dokazati.

Do sedaj Loška Stena še ni videla turista. Ko sem jo pregledal z daljnogledom zaradi mogočega pristopa, se mi je zdelo, da bi se prišlo na vrh po pobočju ob Pologu. Odtod gori se vrste ruševnji holmi v Glavah. Pod njimi so gorske kotline, ki se imenujejo Gornja, Srednja in Spodnja Krnica. Glave se končno naslanjajo na Loško Steno v golih čerih in skrutinah (Geschröffe), nad njimi se vidi zelenica, ki sega skoraj do razu. Ta zelenica se imenuje v Mehéh. Že po imenu sem sklepal, da mora biti pristopna. Dejansko mi je Voznik priznaval, da so tod čez že plezali gonjiči na lovi na divje koze. Odtod jih preženejo proti Pungrtu; od vrha doli jih naženó s kamni, tako da beže s cele stene proti soteski za

Ruševo Glavo. Tam je najlepše „čakanje“ (pravijo Ložani za „Stand“), tam zagotovo pridejo pod puško. Ker Voznik ni nikdar hodil tam čez, sem si poiskal še drugega vodnika Andreja Črnuta, ki je bil večkrat gonjič in kot kozar v tem kraju dobro pozna vsak kamen. Štirinajstega avgusta ob štirih zjutraj smo krenili iz Srednjega Loga čez strugo Koritnice na položni breg s stajami na Požarju. Stopi se skoró v gozd in obide se Pologova Glava ves čas po gozdu. Za Pologom se pride do trojih Krnic, polnih ruševja in slečja. Vrh Gornje Krnice do snega smo prišli okoli sedme. Tu sem preobul plezalko in nanje dereze. Plezanje gre po 60–70° naklonine izprva po drnatih policah, potem po platéh, sprekoma, v smeri dveh čeri pod vršno zelenico. Ti dve čeri se obideta na desno in stopi se na Mehé. Dejansko je tod le malo trave, ampak voljen gorski mah. Na vrh grebena smo stopili ob osmih zjutraj, malo na levo od točke 2197 *m*. Tod se imenuje Vrh Rup. Rupa je globoka vdolbina pod vrhom 2238 *m* na Loški strani in enako se imenuje krnica med točkama 2238 in 2235 na Bavški strani. Od Rup doli gre Plazič, ki se združi z večjim plazom V Jami, kateri izteka proti Koritnici. Od točke 2197 *m* naprej do vrhovišča se hodi ves čas po razu. Točka 2305 *m* nima za Ložane posebnega imena, ker se zdi raz od Vrh Rup pa do Briceljka skoraj enoten. Maperji so si izposodili izraz Nad Pungrtom. Pod točko 2305 *m* proti Koritnici gre na pošev doli Dolgi Plaz. Radi tega bi se ta točka mogla kvečjemu imenovati Vrh nad Dolgim Plazom. Od Bavške strani pa je točno ime za 2305 *m* „Oltarji“, na oni stran tvori vrh nekam mizi podobno obliko.

Iz Loga do vrh Briceljka smo hodili brez odpočitka od štirih zjutraj pa do 8:45 predpoldne. Ogleдал sem si natančno obsežni gorski panorama z Briceljka. Posebno mično se vidi rajda gor od Razórja do Triglava s planinsko kočó na Kredarici. Bricelj se vidi s Sv. Gore pri Gorici na levo od Krna čez njegov severozahodni rob in zato ga tam smatrajo navadno za Mangrt. Ves vzhodni hrbet Loške Stene od Vrh Rup pa do konca Plešivca je travnat z bujno floro. Pase se vendar le malo, ker je tudi za drobnico previsoko gori in zadoščajo nižje ležeči pašniki. Tik pod Briceljkom na Bavškem stoji kakor veliko poslopje Stador. V krnici med Stadorjem in Briceljkom pričinja kamenit dolič, ki se vleče skoraj do konca Bale, t. j. gorenji del Bavšice. Razór je sedaj razškrebana grapa, dočim je po pravljici nekdanj bil zelen dol, po katerem so se pasli tudi konji. V ronkih Briceljka na mali zeleni gredini (Terrasse) proti Stadorju smo zagledali lepega ruševca.

Ruševece imenujejo divje kozle-samotarje. Ime imajo od tega, ker se radi potikajo med ruševjem. Ako gre človek tudi blizu njega mimo, se kar potuhnjejo. Šele jeseni, kadar jamejo kozе prskati, se pridruži kozji čredi. Napačna je navadna pravljica, da vodi kozjo čredo kozel, da je na straži in da zažvižga, kadar je nevarnost. Nasprotno se kozel celo poletje malo ali nič ne zmeni za svoje, ampak čredo vodi starša koza, tudi če so kozli vmes. Ložani jo imenujejo véžbarico. Vežbarica je tista, ki čuje nad mladiči in zapiska, kadar se bliža opasnost. Stari kozli se čez poletje največ pasejo samotno, najraje v kaki gošči ali na nepristopnih gredinah in policah. Tam se čutijo tako varne, da jih ni pregnati ni s krikom ni z lučanjem.

Plezal sem nekoč po žlebu pod Mójstrovko. V ruševju po bregu se je pasel ruševce, kateri se ni ganil, dokler nisem priplezal prav vštric pod njega. Bližnje padajoče kamenje ga je šele preplašilo, da mi je skočil tik mimo hrbta preko žleba s tako silo, da se mi je zdelo, da me puh od skoka odtrga od skale. Loška stena je radi svojih nepristopnih polic precej varno prebivališče divjih koz. Z Briceljka doli smo jih prešteli na neki strmi polici celih 19 v enem tropu, med njimi štiri mladiče in dva lepa črna kozla, pozneje pod Mórežem v manjšem tropu zopet pet kozá. (V Lechnerjevem zemljevidu je za vrh 2343 pisano ime Vritnik, očitvidno izprijenka za Bricelj. Niti Ložani niti Bavškarji ne poznajo tega imena).

Ob polenajstih šele smo odstopili z Briceljka doli proti Razóru ter obšli vrh Móreža (2261 *m*). Ta vrh je imenovan v Lechnerjevem zemljevidu Konjska Škrbina, kar je nezmisel. Konjska Škrbina je prava škrbina, in sicer najnižja zarezá v celem pogorju in ima ime od tega, ker so se po nekdanjih pašnikih pod njo pasli konji. Izmeril sem višino te škrbine pozneje na 2040 *m*. Tik Moreža, porinjen proti Koritniški Dolini, moli krnasti Votli Vrh. Do sedaj še ni bil nikdo na njem. Po mojem mnenju pa je pristopen od Moreža tja in kot veletura prve vrste iz Pungrta gori.

Na Konjski Škrbini smo postali nekoliko minut. Z nje je krasen pogled v brezdno proti Ruševi Glavi. Nad njim smo videli krožiti in vrtiti se kakih deset rjavih orlov. Očitno so zasledili kako ubito žival. Od škrbine smo odšli ob 12.25. Sledeči vrh je rogovilast. Višja špica je kotirana z 2196 *m*. Ložani imenujejo oboje Vinji Vrh, Bavškarji pa Vedíjni Vrh. Vedinka je rastlina Pfriemenstrauch, ki še raste po Bavškem in Trentskem gorovju in je bila nekoč jako razširjena. Raditega bo prav: Vedíjni Vrh. Med Malim in Velikim

Vedinjim Vrhom je visoka škrbina, prehod na Loško stran. Stopa se po strmih mehéh; pod njimi je visoka navpična pečina, pod katero je malo snežišče Kozja Polica. (Dalje prih.)

Obzor.

Posetnikom Snežnika. — Vsled pogajanj, ki jih je imel Osrednji Odbor z gozdarskim uradom kneza Schönburga Waldenbura se je vsem članom S. P. D. — in le tam — dovolil poset Snežnika, a le pod sledečimi pogoji:

1. Društvena izkaznica se mora gozdarskim uslužbencem na zahtevo pokazati; društveni znak naj se nosi očitno.
2. Na Snežnik se sme hoditi le po narejenih potih.
3. Hoja po lovskih stezah je strogo prepovedana.
4. Trganje in izkopavanje planik (očnic) je docela prepovedano.
5. Ostale cvetke se smejo nabirati le v omejenem številu.

Turisti naj ne prezro, da rdeča barva v ondotnih gozdih **ni** znak markacij S. P. D., ampak gozdne uprave.

Društveni vestnik.

Nova pravila S. P. D. — Glasom razpisa c. kr. deželne vlade v Ljubljani z dne 7. junija 1911, št. 1908 je c. kr. ministrstvo notranjih zadev z odkom z dne 1. junija 1911, št. 17.602 odobrilo izpremembo pravil Osrednjega društva S. P. D.

Novi člani: Osrednjega društva: gg. Čizmař Josip, lekarnar, Čizmař Ana, lekarnarja soproga, Jug Anton, licejski profesor, Tomšič Robert, c. kr. finančni praktikant, Zupančič Valentin, katehet, Gaber Ante, umetnostni historik, vsi v Ljubljani; Fr. Rabusa v Kostanjevici.

Kranjskogorske podružnice: gg. Šiferer Egidij, učitelj, Veber Anton, želez. uradnik, Svetina Lovro, želez. uradnik, vsi na Jesenicah.

Podravske podružnice: g. Dr. Vrečko Fric, zdravnik, Ruše.

Radovljiške podružnice: gg. Gašperin Mina, gostilničarka v Stari Fužini; Schaffer Aleksander, deželnovladni kanclist, Rihteršič Alojzij, c. kr. okrajni gozdar, oba v Radovljici.

Od uredništva. — po našem načrtu izide prihodnja številka dne 1. oktobra.

Vsebina: Janko Mlakar: Jungfrau in še marsikaj. (Str. 173.) — Soteska Dovršnik, (Str. 178.) — Dr. H. Tuma: Kaninska in Maugrtska skupina. (Str. 179.) — **Obzor:** Posetnikom Snežnika. (Str. 187.) — Društveni vestnik: Nova pravila S. P. D., Novi člani. (Str. 188.) Od uredništva. (Str. 188.) — Naše slike: 7 obrisov k članku dr. Tume (k str. 179–183.)

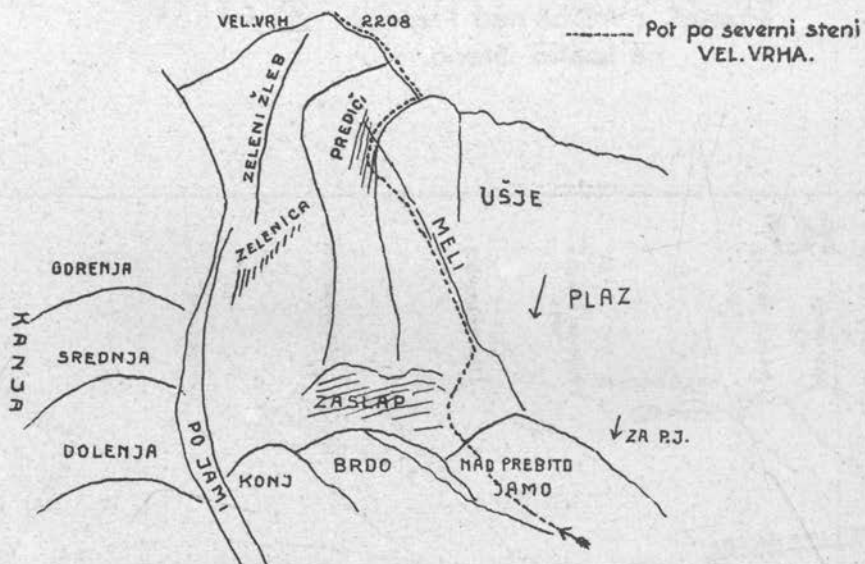
Odgovorni urednik Svitoslav Breskvar v Ljubljani. — Izdaja in zalaga „Slov. Plan. Društvo“ Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.

8.

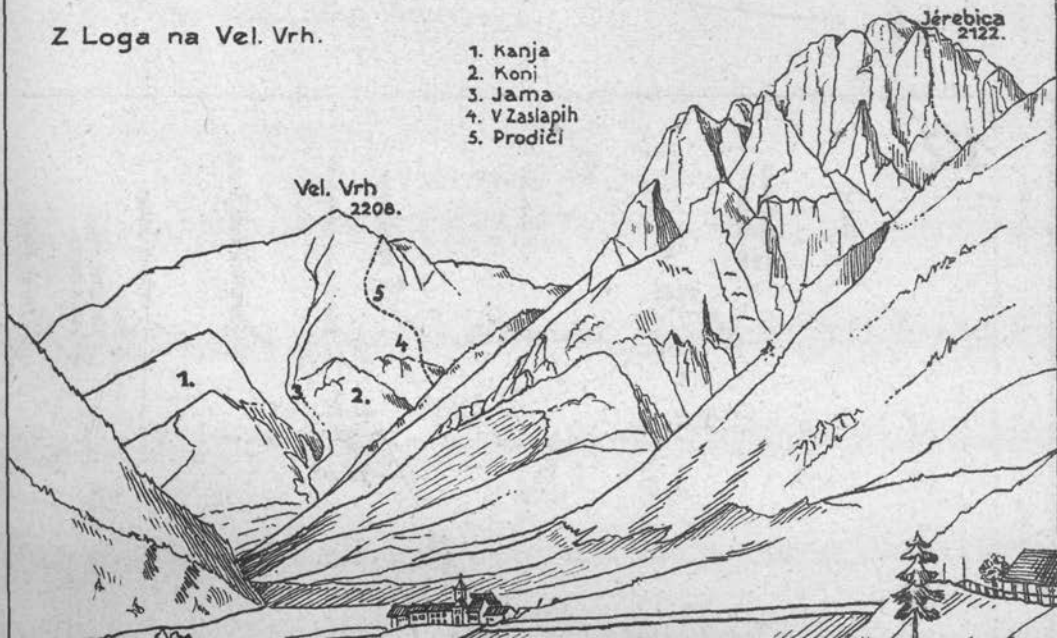
Jérebica
izpod Predela.

11.

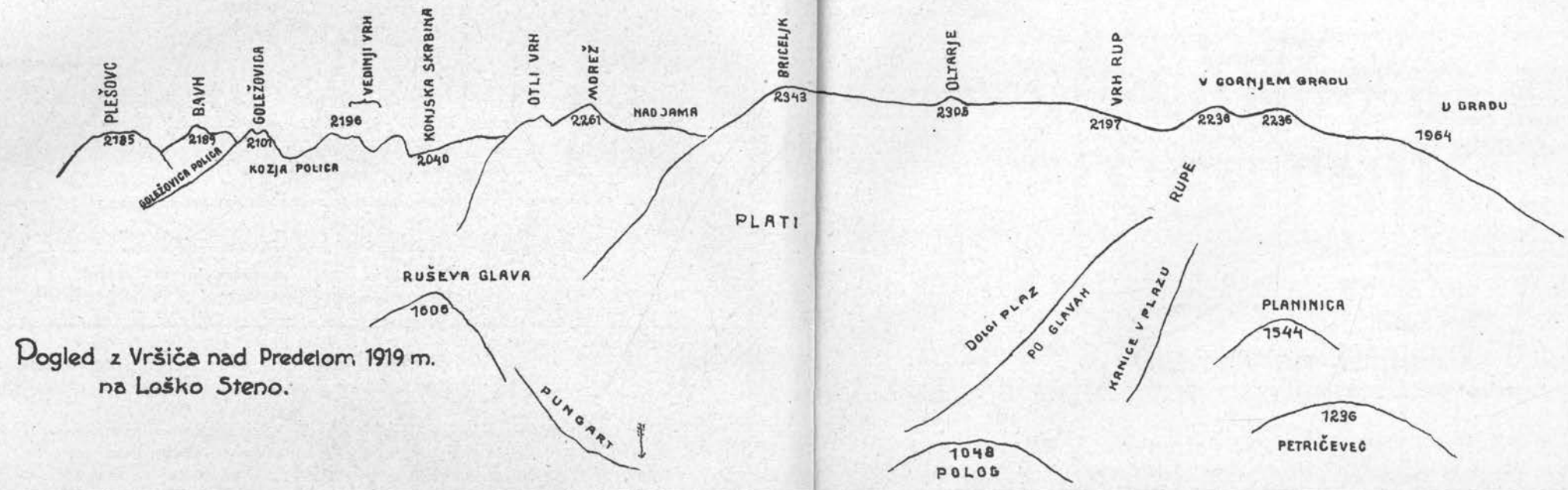

Z Loga na Vel. Vrh.

1. Kanja
2. Koni
3. Jama
4. V Zaslapih
5. Prodiči

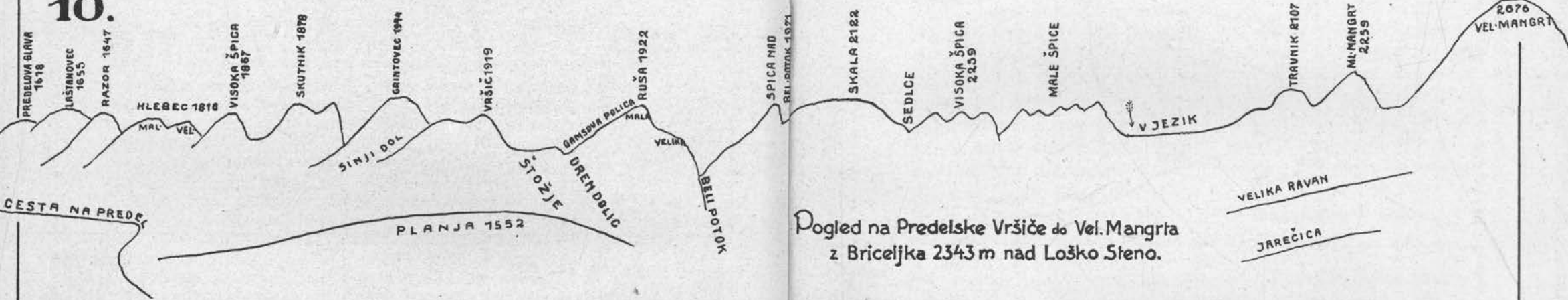

9.

Pogled z Vršiča nad Predelom 1919 m. na Loško Steno.

10.

Pogled na Predelske Vršiče do Vel. Mangrta z Bricejlika 2343 m nad Loško Steno.

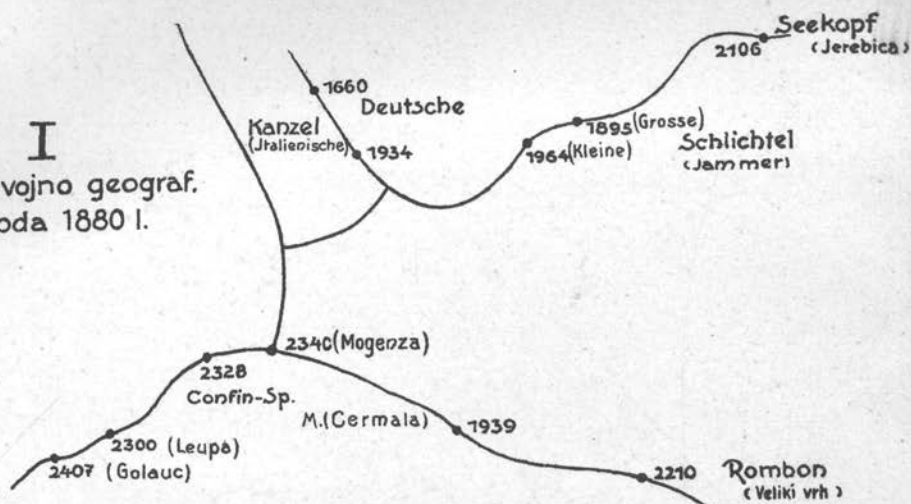
12.

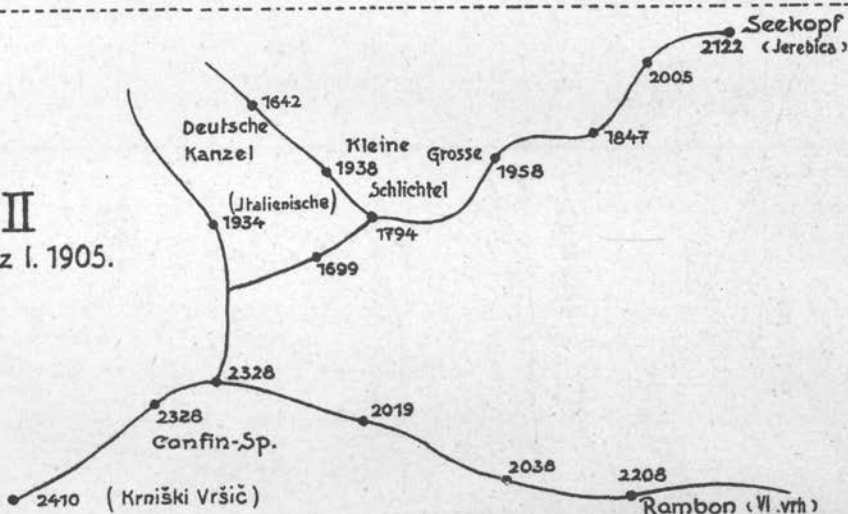
Pogled z Vel. Vrha na skupino Jerebica - Poliški Špic in Višnja Goro.

13.

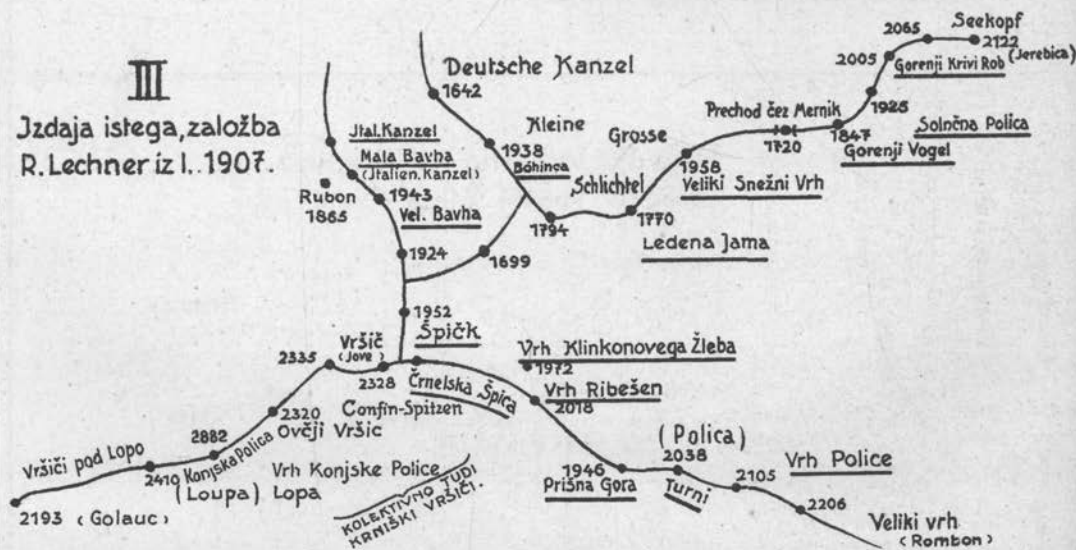
I
 Jzdaja vojno geograf.
 zavoda 1880 I.

II
 Jsta iz l. 1905.

III
 Jzdaja istega, založba
 R. Lechner iz l. 1907.

IB. Kar je v oklepaju, je napačno kar je podčrtano, je novo